

بررسی میزان انطباق چکیده‌ی فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک با استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴)*

احمد شعبانی^۱، عصمت عسگری^۲، رضا همایی^۳، رسول سعادت^۴

چکیده

مقدمه: با توجه به ضرورت یکدستی و هماهنگی در ساختار چکیده‌ها و افزایش دقت، صحت و جامعیت آن‌ها، پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان رعایت استاندارد چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک در سال‌های ۸۷-۱۳۷۸ صورت گرفت.

روش بررسی: روش مورد استفاده در این پژوهش توصیفی از نوع کاربردی است و ضمن بررسی دقیق پایان‌نامه‌های ثبت شده در کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک، در مجموع ۳۲۸ پایان‌نامه به منزله‌ی جامعه‌ی آماری مورد بررسی واقع شد. جهت تهیه‌ی استانداردهای مورد نیاز و بررسی میزان انطباق آن‌ها با استاندارد چکیده‌ها، متن اصلی استاندارد بین‌المللی ISO در چکیده‌نویسی و متن ترجمه‌ی فارسی این استاندارد مورد بررسی قرار گرفت. برای گردآوری داده‌ها از چک لیست تهیه شده بر اساس استاندارد بین‌المللی ISO در چکیده‌نویسی بهره‌جویی شد و سیاهه‌ی واری از نظر روایی محتوا تحت نظر صاحب‌نظران ارزیابی شد و مورد تأیید قرار گرفت. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد و با کمک فراوانی، درصد و شاخص‌های χ^2 به شرح یافته‌های پژوهش اقدام گردید.

یافته‌ها: ذکر اطلاعات کتاب‌شناسی با رعایت در ۴۸ چکیده (۱۶/۴ درصد) در سال ۱۳۸۴ بیشترین میزان فراوانی و درصد را به خود اختصاص داد، در حالی که بیان یافته‌ها و نتایج فرعی و ثانویه در هیچ چکیده‌ای ذکر نشده بود و این مورد کمترین میزان فراوانی و درصد را به خود اختصاص داده بود. یافته‌های χ^2 نشان داد که به جز هدف در بقیه‌ی موارد تفاوت معنی‌داری بین میزان رعایت استانداردها بر اساس سال‌های مختلف وجود دارد.

نتیجه‌گیری: در چکیده‌های تحت بررسی، استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) در مواردی که به صورت صوری و شکلی بودند، مانند نتایج پژوهش، حفظ اطلاعات اصلی پایان‌نامه و ...، به میزان قابل قبولی رعایت شده است. در حالی که در مواردی که به صورت محتوایی بودند مانند هدف، بیان یافته‌ها و ...، به میزان نازل‌تری استانداردها رعایت گردیده است.

واژه‌های کلیدی: چکیده‌ها؛ پایان‌نامه‌های دانشگاهی؛ دانشگاه‌ها؛ ISO ۲۱۴.

نوع مقاله: تحقیقی

پذیرش مقاله: ۱۹/۱۲/۲۴

اصلاح نهایی: ۱۹/۷/۱۴

دریافت مقاله: ۱۸/۱۲/۲۵

ارجاع: شعبانی احمد، عسگری عصمت، همایی رضا، سعادت رسول. بررسی میزان انطباق چکیده‌ی فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک با استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴). مدیریت اطلاعات سلامت ۱۳۹۰؛ ۸ (۳): ۳۹۴-۳۸۲.

مقدمه

پدیده‌ای که در عصر حاضر توجه همگان را به خود جلب کرده است، اطلاعات، اطلاع رسانی و رشد سریع فن‌آوری‌های نوین اطلاعات و ارتباطات است. ویژگی دو دهه‌ی اخیر جمع‌آوری اطلاعات و اشاعه‌ی آن با سرعت بیشتر در حداقل زمان ممکن

* این مقاله حاصل پایان‌نامه‌ی دانشجویی در مقطع کارشناسی ارشد می‌باشد.

۱. دانشیار، کتابداری و اطلاع رسانی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
(نویسنده‌ی مسؤل) Email: shabania@edu.ui.ac.ir
۲. کارشناس ارشد، کتابداری و اطلاع رسانی، دانشگاه علوم پزشکی اراک، اراک، ایران.
۳. کارشناس ارشد، روانشناسی، دانشگاه پیام نور استان اصفهان، اصفهان، ایران.
۴. کارشناس ارشد، کتابداری و اطلاع رسانی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم، ایران

معدودی درباره‌ی این موضوع انجام شده است. مختاری در پژوهش خود با تهیه‌ی دو سیاهه‌ی مجزا، به توصیف و تحلیل میزان انطباق پرداخت. یافته‌ها نشان داد که میزان انطباق چکیده‌های مورد پژوهش با استاندارد ISO ۸۳/۹ درصد و با گروه ونکوور ۸۲/۰۳ درصد است (۳).

دیبا در پایان‌نامه‌ی خود به این نتیجه رسید که در چکیده‌ی فارسی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشگاه امام صادق(ع)، میزان رعایت استانداردهای بین‌المللی ISO در چکیده‌نویسی، ۷۱/۹۵ درصد با انحراف معیار ۱۲/۲۴۵۹ می‌باشد (۴).

ملک محمدی در پایان‌نامه‌ی خود به بررسی وضعیت چکیده‌ی پایان‌نامه‌های دکتری رشته‌های علوم انسانی و مقایسه‌ی آن با استانداردهای چکیده‌نویسی پرداخت و به این نتیجه رسید که در چکیده‌نویسی پایان‌نامه‌های دکتری رشته‌های علوم انسانی واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، میانگین میزان رعایت استانداردهای بین‌المللی ISO در چکیده‌نویسی ۳۸/۹۸ درصد با انحراف معیار ۱۳/۶۸ می‌باشد (۵).

کریم‌زاده در پایان‌نامه‌ی خود دریافت که در چکیده‌های پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته‌های فنی و مهندسی دانشگاه آزاد اسلامی در مقایسه با استانداردهای چکیده‌نویسی، معیار جایگاه چکیده‌نویسی با درصد فراوانی ۱۰۰ درصد بیشترین میزان و معیارهای وجود کلید واژه در چکیده و برگرفته شدن کلید واژه از متن با درصد فراوانی ۱۳/۳ درصد کمترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند (۶).

فرقدان در مقاله‌ای با مطالعه‌ی ۵۴ مقاله‌ی تألیفی دارای چکیده از میان ۲۱۰ مقاله در ۴۰ شماره‌ی ده سال اخیر «فصلنامه‌ی گنجینه‌ی اسناد» دریافت که ۴۴/۴۵ درصد از مقالات دارای چکیده‌ی راهنما و ۳۳/۳۳ درصد دارای چکیده‌ی تلفیقی می‌باشند و تنها ۲۲/۲۳ درصد دارای چکیده تمام‌نما هستند. همچنین میزان رعایت استانداردهای چکیده‌نویسی ISO ۲۱۴، در چکیده‌های تمام‌نما بیشتر از چکیده‌های راهنما است. میزان رعایت استانداردهای چکیده‌نویسی ISO ۲۱۴ در کل مقالات مورد مطالعه‌ی نشریه، ۶۸/۵۱ درصد بوده است (۷).

است. خوشبختانه عصر اطلاعات به هنر چکیده‌نویسی قدرت و اعتبار بخشیده و تحقق چنین امر مهم و حیاتی را ممکن ساخته است. کتابداران و نمایه‌سازان به عنوان جزئی از یک گروه بزرگ حرفه‌ای که اطلاعات را تولید، سازماندهی و اشاعه می‌نمایند، بیش از پیش به اهمیت نقش و تأثیرگذاری چکیده‌ها در امر آموزش و پژوهش واقفند. در حوزه‌ی گسترده‌ی اطلاع‌رسانی، چکیده‌نویسی به عنوان یکی از ابزارهای عمده‌ی تجزیه و تحلیل مدارک و متون علمی، کاربردی وسیع و اهمیتی ویژه پیدا کرده است.

در حال حاضر استانداردهای بین‌المللی ویژه‌ای برای تهیه و ویرایش چکیده‌ها رواج دارد. از جمله استانداردهایی که سازمان بین‌المللی استاندارد (ISO یا International Organization for Standardization) برای این مورد تهیه کرده است، استاندارد ۲۱۴ است. «این استاندارد بر بیان هدف یا اهداف پژوهش، ذکر روان‌شناسی تحقیق، پرداختن به بحث و نتیجه‌گیری و در نهایت آرایه‌ی اطلاعات جانبی و در عین حال مهم در چکیده (به ویژه چکیده تمام‌نما) تأکید می‌کند» (۱).

از آنجاکه توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به میزان قابل توجهی به تحقیق و پژوهش بستگی دارد، ضرورت یکدستی و هماهنگی در ساختار چکیده‌ها و افزایش دقت، صحت و جامعیت آن‌ها بیش از پیش نمایان می‌شود. هر ساله درصد قابل توجهی از سرمایه‌های ملی، صرف حمایت از برنامه‌های تحقیقاتی می‌شود. نتایج تحقیق، اطلاعاتی است که باید به طور مؤثر، سریع و کافی در دسترس دیگران قرار گیرد. در چنین شرایطی چکیده‌ها می‌توانند مشکل وقت، انرژی و هزینه را در مطالعه‌ی اطلاعات تولید شده کاهش دهند. چکیده‌ها در انتخاب مدرک، جمع‌آوری اطلاعات و کمک به اجتناب از دوباره‌کاری و تأخیر در پیشرفت کار آموزش و پژوهش بسیار مهم و حیاتی‌اند (۲).

با بررسی مطالعات انجام شده درباره‌ی چکیده و استاندارد چکیده‌نویسی در ایران، آشکار شد مطالعات و پژوهش‌های

ایران بیشتر بر چکیده‌ی مقالات تأکید دارد و به بهره‌جویی از روش‌های همبستگی در آمارهای استنباطی گرایش دارد. در این تحقیق، چکیده‌ی فارسی پایان‌نامه‌های دانشجویان دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک و میزان انطباق آن‌ها با استانداردهای بین‌المللی (ISO ۲۱۴) در سال‌های ۸۷-۱۳۷۸ بررسی و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

روش بررسی

روش مورد استفاده در این پژوهش توصیفی از نوع کاربردی بود. روش توصیفی نوعی تکنیک پژوهشی است که برای توصیف عینی و منظم با هدف نهایی تفسیر داده‌ها به کار می‌رود (۱۲). به منظور دستیابی به جامعه‌ی آماری، ضمن بررسی دقیق پایان‌نامه‌های ثبت شده در کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک در سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۷، در مجموع ۳۲۸ پایان‌نامه به منزله‌ی جامعه‌ی آماری این تحقیق مورد بررسی واقع شد.

جهت تهیه‌ی استانداردهای مورد نیاز و بررسی میزان انطباق آن‌ها با استاندارد چکیده‌های فارسی، پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک، متن اصلی استاندارد بین‌المللی ISO در چکیده‌نویسی و متن فارسی این استاندارد، که توسط ماندانا صدیق بهزادی (۱۳۸۱) ترجمه شده است، مورد بررسی و مطالعه قرار گرفت (۱) و سیاهه‌ی وارسی از نظر روایی محتوا تحت نظر صاحب‌نظران ارزیابی شد و مورد تأیید قرار گرفت.

روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش به صورت مشاهده‌ی مستقیم بود که با مراجعه‌ی مستقیم به هر یک از چکیده‌های پایان‌نامه‌ها و با استفاده از چک لیست، اطلاعات لازم جمع‌آوری شد. با توجه به چک لیست تهیه شده بر اساس استاندارد بین‌المللی ISO در چکیده‌نویسی که شامل ۱۵ مورد ارزش محتوایی بود، برای هر چکیده‌ی پایان‌نامه، که موارد استاندارد بین‌المللی را رعایت کرده بود، نمره‌ی ۱ و برای هر چکیده‌ی پایان‌نامه، که موارد استاندارد را رعایت نکرده بود،

Tenopir در رساله‌ی دکتری خود با در نظر گرفتن استانداردهای انسی (ANSI یا American National Standard Institute) منتشره در سال ۱۹۷۹ به بررسی معیارهای چکیده‌نویسی پرداخت که باعث افزایش کیفیت چکیده می‌شد. او به این نتیجه رسید که سبک، هدف، یافته‌ها و نتایج، اصلی‌ترین عناصر چکیده محسوب می‌شوند (۸).

Narine و همکاران در تحقیقی با نمونه‌گیری منظم از ۳۳ چکیده‌ی مقالات منتشره در مجله‌ی انجمن پزشکی کانادا به بررسی کیفیت چکیده‌های مقالات پژوهشی پرداختند. حد متوسط کیفیت چکیده‌ها برابر ۰/۶۳ از ۱ بوده است. در ضمن از چکیده‌های بیانگر طرح و روش‌های تحقیق، ۵۶ درصد توصیف‌گرهای فنی و تخصصی را منعکس نکرده بودند و یافته‌ها ۱۱ درصد در زمینه‌ی بیان نتایج، ۸۶ درصد در زمینه‌ی بیان محدودیت‌های مطالعه و ۹۳ درصد در بیان توصیه برای مطالعات آتی، با معیارهای کیفی مطابقت نداشتند (۹).

Pitkin و Branagan در مطالعه‌ی دیگری دریافتند که از مجموع کل چکیده‌های مورد بررسی، ۲۵ چکیده (۲۸ درصد) در گروه آزمون و ۳۰ چکیده (۲۶ درصد) در گروه شاهد دارای این سه نقص هستند ($P = ۰/۷۸$). از ۵۵ چکیده‌ی ناقص، ۲۸ چکیده غیر منطبق بر اصل دست‌نوشته‌ها، ۱۶ چکیده حاوی اطلاعات غیر موجود در دست‌نوشته و ۸ چکیده حاوی هر دو مورد نقص یاد شده و ۳ چکیده نیز حاوی نتایج غیر مستدل بودند (۱۰).

Pitkin, Branagan و Burmeister در تحقیقی به این نتیجه رسیدند که با توجه به اختلاف معنی‌دار ($P < ۰/۰۰۱$) در چکیده‌های مجلات پزشکی بررسی شده و تغییر نسبی موارد غیر منطبق (۶۸-۱۸ درصد)، نااهم‌خوانی چکیده‌ها با اصل مقالات در مجلات عمومی امری معمول و شایع است (۱۱).

با توجه به تحقیقاتی که در ایران و خارج از ایران در ارتباط با چکیده‌ها و استاندارد چکیده‌نویسی انجام شده است، می‌توان چنین نتیجه‌گیری نمود که به طور کلی پژوهش‌های به عمل آمده در ایران بر اساس آمار توصیفی و در اکثر موارد روی پایان‌نامه‌ها است، در حالی که تحقیقات انجام شده در خارج از

بیشترین میزان فراوانی و درصد رعایت بیان یافته‌های پژوهش در پایان‌نامه‌های دکتری در سال ۱۳۸۴ معادل ۴۴ مورد و ۱۳/۵ درصد بوده است، در حالی که کمترین میزان فراوانی و درصد در سال ۱۳۸۷ معادل ۱۰ مورد (۳/۱ درصد) و در سال ۱۳۸۵ معادل ۲۷ مورد (۸/۳ درصد) بود که میزان رعایت بیان یافته‌های پژوهش را نشان داد. بر اساس جدول ۱ از مجموع ۳۲۸ پایان‌نامه‌ی مورد بررسی، در ۳۲۷ پایان‌نامه (معادل ۹۹/۶ درصد) بیان یافته‌های پژوهش در چکیده ذکر شده است.

- χ^2 مشاهده شده در سطح $a = 0/05$ تفاوت معنی‌داری را بین میزان رعایت بیان نتایج پژوهش در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک بر اساس سال‌های مزبور نشان می‌دهد. طبق نتایج جدول ۱ بیشترین میزان رعایت فراوانی و درصد بیان نتایج پژوهش در پایان‌نامه‌های دکتری در سال ۱۳۸۴، معادل ۴۴ مورد و ۳۱/۴ درصد بوده است، در حالی که کمترین میزان در سال ۱۳۸۷ معادل ۱۰ مورد و ۳ درصد؛ و در سال ۱۳۸۱ معادل ۲۵ مورد و ۷/۶ درصد بود که نشان دهنده‌ی میزان رعایت بیان نتایج پژوهش است. بر اساس جدول ۱، از مجموع پایان‌نامه‌های مورد بررسی، در تمام ۳۲۸ پایان‌نامه (۱۰۰ درصد) بیان نتایج در چکیده آمده است.

- χ^2 مشاهده شده در سطح $a = 0/05$ تفاوت معنی‌داری را بین میزان رعایت بیان یافته‌ها و نتایج فرعی و ثانویه در پژوهش، در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک بر اساس سال‌های مزبور نشان می‌دهد. طبق نتایج جدول ۱، بیشترین میزان رعایت بیان یافته‌ها و نتایج فرعی و ثانویه در پایان‌نامه‌های دکتری در سال ۱۳۷۸ معادل ۱۱ مورد (۳/۳ درصد) بود، در حالی که کمترین میزان فراوانی و درصد در سال ۱۳۸۱ معادل ۱۰ مورد و ۳ درصد می‌باشد که نشان دهنده‌ی میزان رعایت بیان یافته‌ها و نتایج فرعی و ثانویه در پژوهش است. بر اساس جدول ۱ از مجموع ۳۲۸ پایان‌نامه‌ی سال‌های ۸۷-۱۳۷۸ دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک، در ۷۸ پایان‌نامه (۲۳/۷۸ درصد) یافته‌ها و نتایج فرعی و ثانویه در چکیده بیان شده‌اند.

نمره‌ی صفر منظور گردید. بنابراین دامنه‌ی تغییرات نمره از صفر تا ۱ است. در نهایت به توصیف داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از شاخص توصیفی شامل فراوانی، درصد و شاخص‌های χ^2 مبادرت شد. به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات و به منظور سهولت کار از نرم‌افزار SPSS بهره‌جویی شد.

یافته‌ها

بر اساس جدول ۱ با توجه به اینکه فراوانی و درصد میزان رعایت هدف در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک، با تعداد متناسبی زیر ۵ به دست آمد، بدیهی است قابلیت معنی‌داری برای نتایج آزمون χ^2 ندارد. بر اساس جدول ۱ از مجموع ۳۲۸ پایان‌نامه‌ی سال‌های ۸۷-۱۳۷۸ دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک، ۴۲ پایان‌نامه معادل ۱۲/۸۰ درصد دارای هدف در چکیده بوده است.

طبق یافته‌ها در جدول ۲ درمی‌یابیم که:

- χ^2 مشاهده شده در سطح $a = 0/05$ تفاوت معنی‌داری را بین میزان رعایت روش شناسی در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک بر اساس سال‌های مزبور نشان می‌دهد. طبق نتایج جدول ۱ بیشترین میزان رعایت روش شناسی در پایان‌نامه‌های دکتری در سال ۱۳۸۴ معادل ۴۲ مورد (۱۶/۲ درصد) بوده است. در حالی که کمترین میزان فراوانی، در سال ۱۳۸۱ معادل ۱۴ مورد (۵/۴ درصد) و در سال ۱۳۸۷ معادل ۹ مورد (۳/۵ درصد) بوده است که نشان دهنده‌ی میزان رعایت روش شناسی است. بر اساس جدول ۱، از مجموع ۳۲۸ پایان‌نامه‌ی سال‌های ۸۷-۱۳۷۸ دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک، ۲۵۹ پایان‌نامه معادل ۷۸/۹۶ درصد دارای ذکر روش شناسی در چکیده بودند.

- χ^2 مشاهده شده در سطح $a = 0/05$ تفاوت معنی‌داری را بین میزان رعایت بیان یافته‌های پژوهش در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک بر اساس سال‌های مزبور نشان می‌دهد. طبق نتایج جدول ۱

جدول ۱: فراوانی و درصد میزان رعایت عناصر چکیده‌ی پایان‌نامه‌های فارسی دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک با استانداردهای بین‌المللی (ISO ۲۱۴) به تفکیک سال‌های ۸۷-۱۳۷۸

سال	هدف		روش شناسی		بیان یافته‌ها		بیان نتایج پژوهش		بیان یافته‌ها و نتایج فرعی و ثانویه		جایگاه چکیده‌ها		ذکر اطلاعات کتاب‌شناسی		تعداد کلمات (طول)	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
۱۳۷۸	۲۶/۲	۱۱	۲۰	۷/۷	۴۱	۱۳/۵	۴۱	۱۲/۵	۱۱	۳/۳	۱۰	۹/۷	۳۵	۱۲	۳۵	۱۱/۹۱
۱۳۷۹	۹/۵	۴	۲۴	۹/۳	۴۳	۱۰/۴	۳۴	۱۰/۳	۳	۳/۸	۱	۱	۳۲	۱۲۱	۳۲	۱۰/۹
۱۳۸۰	۴%/۳	۲	۲۳	۸/۱	۳۶	۱۱	۳۶	۱۰/۹	۲	۲/۶	۴	۳/۹	۳۰	۱۰/۳	۲۸	۹/۶
۱۳۸۱	۲/۴	۱	۱۴	۵/۴	۲۴	۷/۳	۲۵	۷/۹	۰	۰	۳	۲/۹	۲۱	۷/۲	۱۸	۶/۱
۱۳۸۲	۱۱/۹	۵	۳۵	۱۳/۵	۳۹	۱۱/۹	۳۹	۱۱/۹	۱۵	۱۹/۲	۹	۸/۷	۳۲	۱۱/۳	۳۴	۱۱/۶
۱۳۸۳	۱۹	۸	۳۸	۱۴/۷	۴۱	۱۲/۵	۴۲	۱۲/۸	۱۰	۱۲/۸	۶	۵/۸	۳۳	۱۱/۳	۴۱	۱۴
۱۳۸۴	۴/۸	۲	۴۲	۱۶/۲	۴۴	۱۳/۵	۴۴	۱۳/۴	۱۹	۱۳/۴	۸	۷/۸	۴۸	۱۶/۴	۴۲	۱۴/۳
۱۳۸۵	۷/۱	۳	۲۴	۹/۳	۲۷	۸/۳	۲۷	۸/۲	۱۲	۸/۲	۲۴	۲۳/۳	۲۳	۷/۹	۲۶	۸/۹
۱۳۸۶	۲/۴	۱	۳۰	۱۱/۶	۳۱	۹/۵	۳۰	۹/۴	۳	۹/۴	۲۸	۲۷/۲	۲۸	۹/۶	۲۸	۹/۶
۱۳۸۷	۱۱/۹	۵	۹	۳/۵	۱۰	۳/۱	۱۰	۳	۳	۳	۱۰	۹/۷	۹	۳/۱	۹	۳/۱
مجموع	۱۰۰	۴۲	۲۵۹	۱۰۰	۳۲۷	۱۰۰	۳۲۸	۱۰۰	۷۸	۱۰۰	۱۰۳	۱۰۰	۲۹۱	۱۰۰	۲۹۳	۱۰۰

ادامه‌ی جدول ۱: فراوانی و درصد میزان رعایت عناصر فارسی ...

سال	وجود کلید واژه‌ها		شروع چکیده با جمله‌ای مبین بر موضوع		بیان ضمایر در قالب سوم شخص		استفاده از افعال معلوم		پرهیز از کاربرد اختصارات		برگرفته شدن کلید واژه‌ها از متن		حفظ اطلاعات اصلی	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
۱۳۷۸	۲۶	۹/۴	۳۴	۱۱/۹	۱۱	۷/۱	۲۵	۱۱	۲۴	۱۱	۲۵	۹/۶	۴۰	۱۲/۲
۱۳۷۹	۳۱	۱۱/۲	۳۰	۱۰/۵	۱۰	۶/۵	۲۸	۱۲/۳	۱۰	۴/۶	۳۱	۱۱/۹	۳۴	۱۰/۴
۱۳۸۰	۲۹	۱۰/۵	۲۹	۱۰/۲	۶	۳/۹	۲۱	۹/۲	۲۹	۱۳/۳	۳۲	۱۲/۳	۳۷	۱۱/۳
۱۳۸۱	۱۳	۴/۷	۲۱	۷/۴	۹	۵/۸	۱۵	۶/۶	۱۷	۷/۸	۱۴	۵/۴	۲۵	۷/۶
۱۳۸۲	۳۲	۱۱/۶	۳۰	۱۰/۵	۳۸	۲۴/۷	۲۶	۱۱/۴	۳۶	۱۶/۵	۲۹	۱۱/۱	۳۹	۱۱/۹
۱۳۸۳	۴۰	۱۴/۴	۴۱	۱۴/۴	۲۵	۱۶/۲	۲۸	۱۲/۳	۳۳	۱۵/۱	۳۳	۱۲/۶	۴۲	۱۲/۸
۱۳۸۴	۴۴	۱۵/۹	۴۴	۱۵/۴	۲۸	۱۸/۲	۲۸	۱۲/۳	۳۰	۱۴/۸	۴۴	۱۶/۹	۴۵	۱۳/۷
۱۳۸۵	۲۷	۹/۷	۱۶	۵/۶	۹	۵/۸	۱۹	۸/۳	۱۴	۶/۴	۱۶	۶/۱	۲۶	۷/۹
۱۳۸۶	۲۶	۹/۴	۳۰	۱۰/۵	۱۴	۹/۱	۲۹	۱۲/۷	۱۸	۸/۳	۲۸	۱۰/۷	۳۰	۹/۱
۱۳۸۷	۹	۳/۲	۱۰	۳/۵	۴	۲/۶	۹	۳/۹	۷	۳/۲	۹	۳/۴	۱۰	۳
مجموع	۲۷۷	۱۰۰	۲۸۵	۱۰۰	۱۵۴	۱۰۰	۲۲۸	۱۰۰	۲۱۸	۱۰۰	۲۶۱	۱۰۰	۳۲۸	۱۰۰

جدول ۲: مقایسه‌ی میزان رعایت استانداردهای ISO ۲۱۴ در چکیده‌ی فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکترای عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک به تفکیک سال ۸۷-۱۳۷۸

ردیف	متغیرهای ISO ۲۱۴	Df (درجه‌ی آزادی)	χ^2	Sig (سطح معنی‌دار)
۱	روش شناسی	۹	۳۷/۹۳	۰/۰۰۱
۲	بیان یافته‌های پژوهش	۹	۲۸/۸۷	۰/۰۰۱
۳	بیان نتایج پژوهش	۹	۲۸/۷۲	۰/۰۰۱
۴	بیان یافته‌ها و نتایج فرعی و ثانویه	۹	۳۵/۳۱	۰/۰۰۱
۵	جایگاه چکیده‌ها	۹	۶۸/۵۵	۰/۰۰۱
۶	ذکر اطلاعات کتاب‌شناختی	۹	۳۲/۱۸	۰/۰۰۱
۷	حفظ اطلاعات اصلی	۹	۲۹/۸۱	۰/۰۰۱
۸	تعداد کلمات (طول)	۹	۳۱/۲۰	۰/۰۰۱
۹	شروع چکیده با جمله‌ای مبین موضوع	۹	۳۴/۶۸	۰/۰۰۱
۱۰	بیان ضمائر در قالب سوم شخص	۹	۷۲/۲۳	۰/۰۰۱
۱۱	استفاده از افعال معلوم	۹	۱۷/۷۰	۰/۰۰۱
۱۲	وجود کلید واژه‌ها	۹	۳۶/۸۳	۰/۰۰۱
۱۳	پرهیز از کاربرد اختصارات	۹	۴/۶۳	۰/۰۰۱
۱۴	برگرفته شدن کلید واژه‌ها از متن	۹	۳۷/۵۸	۰/۰۰۱

- χ^2 مشاهده شده در سطح $a = ۰/۰۵$ تفاوت معنی‌داری را بین میزان رعایت ذکر اطلاعات کتاب‌شناسی در صفحه‌ی چکیده در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکترای عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک بر اساس سال‌های مزبور نشان می‌دهد. طبق نتایج جدول ۱، بیشترین میزان فراوانی و درصد رعایت ذکر اطلاعات کتاب‌شناسی در صفحه‌ی چکیده، در پایان‌نامه‌های دکترای در سال ۱۳۸۴ معادل ۴۸ مورد (۱۶/۴ درصد) بوده است، در حالی که کمترین میزان فراوانی و درصد در سال ۱۳۸۷ معادل ۹ مورد (۳/۱ درصد) و در سال ۱۳۸۱ معادل ۲۱ مورد (۷/۲ درصد) می‌باشد که نشان دهنده‌ی میزان رعایت ذکر اطلاعات کتاب‌شناسی است. بر اساس جدول ۱ از

- χ^2 مشاهده شده در سطح $a = ۰/۰۵$ تفاوت معنی‌داری را بین میزان رعایت جایگاه چکیده در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکترای عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک بر اساس سال‌های مزبور نشان می‌دهد. طبق نتایج جدول ۱ بیشترین میزان فراوانی و درصد رعایت جایگاه چکیده در پایان‌نامه‌های دکترای در سال ۱۳۸۶، معادل ۲۸ مورد (۲۷/۲ درصد) بوده است. در حالی که کمترین میزان فراوانی و درصد در سال ۱۳۷۹ معادل ۱ مورد (۱ درصد) می‌باشد که نشان دهنده‌ی میزان رعایت جایگاه چکیده است. بر اساس جدول ۱ از مجموع ۳۲۸ پایان‌نامه، در ۱۰۳ پایان‌نامه (۳۱/۴۰ درصد) جایگاه چکیده رعایت شده است.

مورد (۳/۵ درصد) و در سال ۱۳۸۵ معادل ۱۶ مورد (۵/۶ درصد) می‌باشد که بیانگر میزان رعایت شروع چکیده با جمله‌ای مبین موضوع پژوهش است. بر اساس جدول ۱ از مجموع ۳۲۸ پایان‌نامه، در ۲۸۵ پایان‌نامه (۸۶/۸۹ درصد) چکیده با جمله‌ای مبین موضوع پژوهش شروع شده است.

- χ^2 مشاهده شده در سطح $a = 0/05$ تفاوت معنی‌داری را بین میزان رعایت بیان ضمائر در قالب سوم شخص در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های جامعه‌ی پژوهش بر اساس سال‌های ۸۷-۱۳۷۸ نشان می‌دهد. طبق نتایج جدول ۱، بیشترین میزان فراوانی و درصد رعایت بیان ضمائر در قالب سوم شخص پایان‌نامه‌های دکتری در سال ۱۳۸۲ معادل ۳۸ مورد (۲۴/۷ درصد) بود. در حالی که کمترین میزان فراوانی و درصد در سال ۱۳۸۷ معادل ۴ مورد و (۲/۶ درصد) و در سال ۱۳۸۰ معادل ۶ مورد (۳/۹ درصد) بود که گویای میزان رعایت بیان ضمائر در قالب سوم شخص است. بر اساس جدول ۱ از مجموع ۳۲۸ پایان‌نامه‌ی بررسی شده، ۱۵۴ پایان‌نامه (۴۶/۹۵ درصد) ضمائر در قالب سوم شخص بیان شده است.

- χ^2 مشاهده شده در سطح $a = 0/05$ تفاوت معنی‌داری را بین میزان رعایت استفاده از افعال معلوم در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های مورد بررسی بر اساس سال‌های ۸۷-۱۳۷۸ نشان می‌دهد. طبق نتایج جدول ۱ بیشترین میزان فراوانی و درصد رعایت استفاده از افعال معلوم در پایان‌نامه‌های دکتری در سال ۱۳۸۶ معادل ۲۹ مورد (۱۲/۷ درصد) بود، در حالی که کمترین میزان فراوانی و درصد در سال ۱۳۸۷ معادل ۹ مورد (۳/۹ درصد) و در سال ۱۳۸۱ معادل ۱۵ مورد (۶/۶ درصد) بوده است که حاکی از میزان رعایت استفاده از افعال معلوم است. بر اساس جدول ۱ از مجموع ۳۲۸ پایان‌نامه، در ۲۲۸ پایان‌نامه (۶۹/۵۱ درصد) استفاده از افعال معلوم رعایت شده است.

- χ^2 مشاهده شده در سطح $a = 0/05$ تفاوت معنی‌داری را بین میزان رعایت پرهیز از کاربرد اختصارات در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های مورد نظر بر اساس سال‌های ۸۷-۱۳۷۸ نشان می‌دهد. طبق نتایج جدول ۱ بیشترین میزان فراوانی و درصد رعایت پرهیز از کاربرد اختصارات در پایان‌نامه‌های

مجموع پایان‌نامه‌های مورد بررسی، در ۲۹۱ پایان‌نامه (۸۸/۷۱ درصد) اطلاعات کتاب‌شناسی ذکر شده است.

- χ^2 مشاهده شده در سطح $a = 0/05$ تفاوت معنی‌داری را بین میزان رعایت تعداد کلمات (طول) در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک بر اساس سال‌های مزبور نشان می‌دهد. طبق نتایج جدول ۱، بیشترین میزان فراوانی و درصد رعایت تعداد کلمات (طول) در پایان‌نامه‌های دکتری در سال ۱۳۷۸ ۳۵ مورد (۱۱/۹۱ درصد) بوده است، در حالی که کمترین میزان فراوانی و درصد در سال ۱۳۸۷ معادل ۹ مورد (۳/۱ درصد) و در سال ۱۳۸۱ معادل ۱۸ مورد (۶/۱ درصد) می‌باشد که حاکی از میزان رعایت تعداد کلمات (طول) است. بر اساس جدول ۱ از مجموع ۳۲۸ پایان‌نامه، در ۲۹۳ پایان‌نامه (۸۹/۳۲ درصد) تعداد کلمات (طول) رعایت شده است.

- χ^2 مشاهده شده در سطح $a = 0/05$ تفاوت معنی‌داری را بین میزان رعایت وجود کلید واژه‌ها در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های مورد بررسی در سال‌های ۸۷-۱۳۷۸ نشان می‌دهد. طبق نتایج جدول ۱ بیشترین میزان فراوانی و درصد رعایت وجود کلید واژه‌ها در پایان‌نامه‌های دکتری در سال ۱۳۸۴ معادل ۴۴ مورد (۱۵/۹ درصد) بوده است، در حالی که کمترین میزان فراوانی و درصد در سال ۱۳۸۷ معادل ۹ مورد (۳/۲ درصد) و در سال ۱۳۸۱ معادل ۱۳ مورد (۴/۷ درصد) می‌باشد که بیانگر میزان رعایت وجود کلید واژه‌ها است. بر اساس جدول ۱، از مجموع ۳۲۸ پایان‌نامه، ۲۷۷ در پایان‌نامه (۸۴/۴۵ درصد) وجود کلید واژه رعایت گردیده است.

- χ^2 مشاهده شده در سطح $a = 0/05$ تفاوت معنی‌داری را بین میزان رعایت شروع چکیده با جمله‌ای مبین موضوع پژوهش در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های مورد نظر در سال‌های ۸۷-۱۳۷۸ نشان می‌دهد. طبق نتایج جدول ۱ بیشترین میزان فراوانی و درصد رعایت شروع چکیده با جمله‌ای مبین موضوع پژوهش در پایان‌نامه‌های دکتری در سال ۱۳۸۴ معادل ۴۴ مورد (۱۵/۴ درصد) بوده است. در حالی که کمترین میزان فراوانی و درصد در سال ۱۳۸۷ معادل ۱۰

حفظ شده است.

بحث

با توجه به نتایج به دست آمده، میزان رعایت هدف در چکیده‌ی فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک، ۱۲/۸۰ درصد با استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) مطابقت دارد. Tenopir به این استنتاج دست یافت که هدف، از اصلی‌ترین نتایج در چکیده محسوب می‌شود و این عنصر در چکیده‌هایی که توسط ماشین تهیه می‌گردد، از اهداف اصلی چکیده تا حدودی دور می‌شود (۸).

میزان رعایت روش شناسی در چکیده‌ی فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک، ۷۸/۹۶ درصد با استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) مطابقت دارد. بر این مبنا پژوهش فعلی در راستای تحقیق Narine و همکاران است. ایشان به این نتیجه دست یافتند که با وجود انطباق چکیده‌های مورد مطالعه با معیارهای ارزشیابی از دید کمک به درک و فهم کاربر، این چکیده‌ها جزئیات کافی برای خواندن مقاله را منعکس نمی‌کنند و بر اساس نمونه‌ی مطالعه‌ی آنان، چکیده‌های مذکور از نظر روش شناسی پژوهش نیاز به اصلاح دارند (۹).

در زمینه‌ی میزان رعایت بیان یافته‌های پژوهش، در چکیده‌ی فارسی ۹۹/۶۹ درصد پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک، مطابقت با استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) مشاهده شد. بر این مبنا پژوهش حاضر در راستای پژوهش‌های Pitkin و Branagan (۱۰) و Branagan، Pitkin و Burmeister (۱۱) است که ضمن بررسی دقت در چکیده‌ها دریافتند که عدم انطباق متن با دست‌نوشته و وجود اطلاعات غیر مستدل موجود در متن اصلی، از مسایل عمده در چکیده‌ها محسوب می‌شود.

میزان رعایت بیان نتایج پژوهش در چکیده‌ی فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک ۱۰۰ درصد با استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) مطابقت دارد. Narine و همکاران نیز به این

دکتری در سال ۱۳۸۲ معادل ۳۶ مورد و ۱۶/۵ درصد بوده در حالی که کمترین میزان در سال ۱۳۸۷ معادل ۷ مورد و ۳/۲ درصد؛ و در سال ۱۳۷۹ معادل ۱۰ مورد و ۴/۶ درصد می‌باشد که نشان دهنده میزان رعایت پرهیز از کاربرد اختصارات است. بر اساس جدول ۱ از مجموع ۳۲۸ پایان‌نامه‌ی سال‌های ۸۷-۱۳۷۸ دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک، ۲۱۸ پایان‌نامه (۶۶/۴۶ درصد) از کاربرد اختصارات پرهیز شده است.

χ^2 - مشاهده شده در سطح $a = 0/05$ تفاوت معنی‌داری را بین میزان رعایت برگرفته شدن کلید واژه‌ها از متن در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های جامعه‌ی پژوهش نشان می‌دهد. طبق نتایج جدول ۱، بیشترین میزان فراوانی و درصد رعایت برگرفته شدن کلید واژه‌ها از متن در پایان‌نامه‌های دکتری در سال ۱۳۸۴ معادل ۴۴ مورد (۱۶/۹ درصد) بوده است، در حالی که کمترین میزان در سال ۱۳۸۷ معادل ۹ مورد (۳/۴ درصد) و در سال ۱۳۸۱ معادل ۱۴ مورد (۵/۴ درصد) می‌باشد که نشان دهنده‌ی میزان رعایت برگرفته شدن کلید واژه‌ها از متن است. بر اساس جدول ۱ از مجموع ۳۲۸ پایان‌نامه‌ی سال‌های ۸۷-۱۳۷۸، در ۲۶۱ پایان‌نامه (۷۹/۵۷ درصد) کلید واژه‌ها از متن برگرفته شده‌اند.

χ^2 - مشاهده شده در سطح $a = 0/05$ تفاوت معنی‌داری را بین میزان رعایت حفظ اطلاعات اصلی در پایان‌نامه در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک بر اساس سال‌های مزبور نشان می‌دهد. طبق نتایج جدول ۱، بیشترین میزان فراوانی و درصد رعایت حفظ اطلاعات اصلی در پایان‌نامه‌های دکتری در سال ۱۳۸۴ معادل ۴۵ مورد (۱۳/۷ درصد) بوده است، در حالی که کمترین میزان در سال ۱۳۸۷ معادل ۱۰ مورد (۳ درصد) و در سال ۱۳۸۵ معادل ۲۶ مورد (۷/۹ درصد) می‌باشد که نشان دهنده‌ی میزان رعایت حفظ اطلاعات اصلی پایان‌نامه است. بر اساس جدول ۱، از مجموع ۳۲۸ پایان‌نامه سال‌های ۸۷-۱۳۷۸، در ۳۲۸ پایان‌نامه (۱۰۰ درصد) اطلاعات اصلی در پایان‌نامه

۸۶/۸۹ درصد با استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) مطابقت دارد.

با توجه به نتایج به دست آمده، میزان رعایت بیان ضمایر در قالب سوم شخص در چکیده‌ی فارسی ۴۶/۹۵ درصد پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک، با استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) مطابقت دارند. بر این مبنای پژوهش فعلی در راستای تحقیق کریم‌زاده است. وی بیان نمود چکیده‌های پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری فنی و مهندسی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات بیان ضمایر در قالب سوم شخص را رعایت نموده‌اند، در حالی که این ویژگی در پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رعایت نشده است (۶).

در مورد میزان رعایت استفاده از افعال معلوم در چکیده‌ی فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک، در ۶۹/۵۱ درصد با استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) مطابقت مشاهده گردید.

میزان رعایت پرهیز از کاربرد اختصارات در چکیده‌ی فارسی ۶۶/۴۶ درصد پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک با استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) مطابقت دارند.

میزان رعایت اخذ کلید واژه‌ها از متن در چکیده‌ی فارسی ۷۹/۵۷ درصد پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک مطابقت با استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) مشاهده شد. بر این مبنای پژوهش فعلی در راستای تحقیق مختاری است. او دریافت که میزان انطباق چکیده‌ی مقالات مجلات دانشگاه‌های علوم پزشکی با دستورالعمل گروه و نکوور و استانداردهای ISO ۲۱۴ در زمینه‌ی اخذ کلید واژه از متن در جایگاه نامطلوبی قرار دارد (۳).

با توجه به نتایج به دست آمده مبتنی بر جدول ۱، میزان رعایت حفظ اطلاعات اصلی پایان‌نامه در چکیده، ۱۰۰ درصد چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک، با استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) مطابقت دارند.

نتیجه دست یافتند که با وجود انطباق چکیده‌های مورد مطالعه با معیارهای ارزشیابی از دید کمک به درک و فهم کاربر، برای خواندن مقاله، جزییات کافی را منعکس نمی‌کنند و بر اساس نمونه‌ی مطالعه آنان، این چکیده‌ها از نظر بیان نتایج پژوهش نیاز به اصلاح دارند (۹).

در مورد میزان رعایت بیان یافته‌ها و نتایج فرعی و ثانویه در پژوهش، در چکیده‌ی فارسی ۲۳/۷۸ درصد پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک مطابقت با استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) مشاهده شد.

در زمینه‌ی میزان رعایت جایگاه چکیده در چکیده‌ی فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک ۳۱/۴۰ درصد با استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) مطابقت دارند. در همین راستا، تحقیق دیا (۴) و ملک محمدی (۵) بیانگر این موضوع است که جایگاه چکیده در پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد مدیریت دانشگاه امام صادق (ع) از وضعیت نازل و نامطلوبی برخوردار است. در حالی که تحقیق کریم‌زاده درباره‌ی جایگاه چکیده‌های پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری فنی و مهندسی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات عکس این مطلب را نشان می‌دهد (۶).

میزان رعایت ذکر اطلاعات کتاب‌شناسی در صفحه‌ی چکیده در چکیده‌ی فارسی ۸۸/۷۱ درصد پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک با استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) مطابقت دارد.

همچنین میزان رعایت وجود کلید واژه در چکیده‌ی فارسی ۸۴/۴۵ درصد پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک با استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) مطابقت دارد. بر این مبنای پژوهش فعلی در راستای تحقیق کریم‌زاده است، که بیان نمود فقط ۱۳/۳ درصد چکیده‌های پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری فنی و مهندسی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات دارای کلید واژه می‌باشند (۶).

میزان رعایت شروع چکیده با جمله‌ای مبین موضوع پژوهش نیز در چکیده‌ی فارسی پایان‌نامه‌های مورد بررسی، در

نتیجه‌گیری

بر مبنای نتایجی که از تجزیه و تحلیل داده‌ها در موارد ۱۵ گانه (سیاهه‌ی واری‌طراحی شده بر اساس استاندارد چکیده‌نویسی، ISO ۲۱۴) و یا مورد تعیین نوع چکیده‌ها، می‌توان ادعا کرد که در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک، استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) بر اساس جدول ۳ در مواردی که به صورت صوری و شکلی بودند، مانند نتایج پژوهش با ۱۰۰ درصد، حفظ اطلاعات اصلی پایان‌نامه در چکیده با ۱۰۰ درصد، بیان یافته‌های پژوهش با ۹۹/۶ درصد و تعداد کلمات با ۸۹/۳۲ درصد، به میزان قابل قبولی رعایت شده است. در حالی که این استانداردها در مواردی که به صورت محتوایی بوده است، مانند هدف (۱۲/۸۰ درصد)،

بیان یافته‌ها و نتایج فرعی و ثانویه (۲۳/۷۸ درصد) و جایگاه چکیده (۳۱/۴۰ درصد)، به میزان نازل‌تری رعایت گردیده است.

با توجه به میزان رعایت استانداردهای چکیده‌نویسی (۲۱۴) در سنوات مختلف از صفر درصد در سال ۱۳۸۱ و ۲۷/۲ درصد در سال ۱۳۸۶، می‌توان ادعا کرد که تفاوت معنی‌داری بین میزان رعایت استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) با چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک در سنوات مختلف وجود دارد. بر این مبنای پژوهش فعلی در راستای نتایج تحقیق دیبا است که رعایت استانداردهای ISO ۲۱۴ را در پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشگاه امام صادق (ع) به طور کلی ضعیف قلمداد می‌نماید (۴).

جدول ۳: میزان رعایت متغیرهای سیاهه‌ی واری‌طراحی بر اساس استانداردهای چکیده‌نویسی (ISO ۲۱۴) بر اساس فراوانی و درصد در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های دوره‌ی دکتری عمومی دانشگاه علوم پزشکی اراک از سال ۸۷-۱۳۷۸

ردیف	متغیرهای ISO ۲۱۴	فراوانی	درصد
۱	هدف	۴۲	۱۲/۸۰
۲	روش‌شناسی	۲۵۹	۷۸/۹۶
۳	بیان یافته‌های پژوهش	۳۲۷	۹۹/۶۹
۴	بیان نتایج پژوهش	۳۲۸	۱۰۰
۵	بیان یافته‌ها و نتایج فرعی و ثانویه	۷۸	۲۳/۷۸
۶	جایگاه چکیده‌ها	۱۰۳	۳۱/۴۰
۷	ذکر اطلاعات کتاب‌شناختی	۲۹۱	۸۸/۷۱
۸	حفظ اطلاعات اصلی	۳۲۸	۱۰۰
۹	تعداد کلمات (طول)	۲۹۳	۸۹/۳۲
۱۰	شروع چکیده با جمله‌ای مبین موضوع پژوهش	۲۸۵	۸۶/۸۹
۱۱	بیان ضمائم در قالب سوم شخص	۱۵۴	۴۶/۹۵
۱۲	استفاده از افعال معلوم	۲۲۸	۶۹/۵۱
۱۳	وجود کلید واژه	۲۷۷	۸۴/۴۵
۱۴	پرهیز از کاربرد اختصارات	۲۱۸	۶۶/۴۶
۱۵	برگرفته شدن کلید واژه از متن	۲۶۱	۷۹/۵۷

پیشنهادهای

چکیده‌ی پایان‌نامه، به دانشجویان مقاطع تحصیلات تکمیلی و بالاتر، در قالب ارایه‌ی واحد درسی تحت عنوان چکیده‌نویسی؛
۳. الزام دانشجویان مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری به رعایت قوانین و دستورالعمل‌های مدون، در نگارش چکیده‌ی پایان‌نامه‌ها.

۱. تدوین آیین‌نامه بر اساس استاندارد بین‌المللی ISO در چکیده‌نویسی، جهت نگارش چکیده‌ی پایان‌نامه‌ها در دانشگاه‌ها؛
۲. آموزش استانداردهای چکیده‌نویسی و نحوه‌ی نگارش

References

1. Sadig Behzadi M. Abstracting principles on the basic of ISO 214-1976. Tehran: National Library of the Islamic Republic of Iran; 2002.
2. Mahdavi M. Abstracting, concepts and methods. Tehran: Center of Scientific Documents of Iran; 2003.
3. Mokhtari H. Studying the adaptation of journals' article abstracts of medical universities with the Vancouver Group's Manuals and ISO 214, [MSc Thesis] Tehran: Medical University of Iran; 2003.
4. Diba R. Comparison of Imam sadeg University's Persian abstracts of MSc thesis with the international standards of abstracting, [MSc Thesis] Tehran: Tehran- North Branch Islamic Azad University; 2005.
5. Malek Mohammadi M. Comparing the status of PhD thesis abstracts in Humanities of Islamic Azad University with abstracting standards in Library & Information Science, [MSc Thesis] Tehran: Tehran Branch Islamic Azad University; 2006.
6. Karimzadeh S. Comparison of MSc. and PhD theses' abstracts of industrial and engineering fields of Islamic Azad University with abstracting standards, [MSc Thesis] Tehran: Tehran Branch Islamic Azad University; 2007.
7. Fargdan S. Studying the adaptation of articles' abstracts of Gangineh Asnad Quarterly with abstracting standards (ISO 214). Gangineh Asnad 2008; (72): 81-6.
8. Tenopir C. Retrieval performance in a full text journal article data base, [PhD Thesis] Champaign: University of Illinois at Urbana-Champaign; 1984.
9. Narine L, Yee DS, Einarson TR, Ilersich AL. Quality of abstracts of original research articles in CMAJ in 1989. CMAJ 1991; 144(4): 449-53.
10. Pitkin RM, Branagan MA. Can the accuracy of abstracts be improved by providing specific instructions? A randomized controlled trial. JAMA 1998; 280(3): 267-9.
11. Pitkin RM, Branagan MA, Burmeister LF. Accuracy of data in abstracts of published research articles. JAMA 1999; 281(12): 1110-1.
12. Saroukhani B. Research methods in social sciences. Tehran: Academy of Humanities and Cultural Studies; 1994.

The Level of Adherence to Abstracting Standards (ISO 214) Observed in Persian Abstracts of General Medicine Theses in Arak University of Medical Sciences*

Ahmad Shabani, PhD¹; Esmat Askari²; Reza Homaei³; Rasul Saadat⁴

Abstract

Introduction: Considering the necessity of uniformity and consistency in the structures of abstracts and also increasing their precision, correctness, and exhaustivity, this research aims to investigate the adherence to abstracting standards (ISO 214) in Persian abstracts of general medicine theses in Arak University of Medical Sciences during 1999–2008.

Methods: This applied descriptive study reviewed all theses registered in the central library of Arak University of Medical Sciences and finally, selected 328 theses as the statistical population. In order to prepare the required standards and also to determine the consistency of the theses with abstracting standards, the original text of International Organization for Standardization (ISO) in abstracting and its translated Persian text were studied. A checklist designed based on ISO abstracting standards was used for data collection. The validity and reliability of the checklist were confirmed by the experts. Data analysis was performed in SPSS software. The results were shown as frequency, percentage and chi-square indices.

Results: The highest rate of adherence to including bibliographic information was seen in 2005 (48 abstracts (16.4%)). However, the findings and secondary results were not mentioned in any abstracts. The findings of chi-square test showed that except “purpose”, there was a significant difference in the adherence to the standards in different years.

Conclusion: Adherence to form-related abstracting standards (ISO 214) e.g. research results, preserving the main information of the theses, etc. was acceptable. However, content abstracting standards including purpose, findings, etc. were not adequately deployed.

Keywords: Abstracts; Academic Dissertations; Universities; ISO 214.

Type of article: Original article

Received: 15 Mar, 2010

Accepted: 14 Mar, 2011

Citation: Shabani A, Askari E, Homaei R, Saadat R. **The Level of Adherence to Abstracting Standards (ISO 214) Observed in Persian Abstracts of General Medicine Theses in Arak University of Medical Sciences.** *Health Information Management* 2011; 8(3): 394.

* This article resulted from an MSc thesis.

1. Associate Professor, Library and Information Science, University of Isfahan, Isfahan, Iran. (Corresponding Author)
Email: shabania@edu.ui.ac.ir

2. MSc, Library and Information Science, Arak University of Medical Sciences, Arak, Iran.

3. MSc, Psychology, Payam-e-Noor University of Isfahan, Isfahan, Iran.

4. MSc, Library and Information Science, Academy of Islamic Sciences and Culture, Qom, Iran.